

tetett. Szerencse is, mert a katonaság már útban volt a gyűlés szétkergetésére, s ha a szokásos viták a gyűlést délutánra nyújtották volna, a Kassáról nagy sietséggel kiindított katonaság csakugyan útunkat állta volna a templom ajtajában.

Novaj lakossága felekezeti különbség nélkül versenyzett a vendégszeretet gyakorlása s kimutatásában; alólírott negyedmagammal a római kath. orgonista szíves és kitűnő vendégszeretetében részesültem.

Tisztelettel vagyok H.-Büdön, 1883. dec. 26.

Idrányi Ferenc, ref. lelkész.

B. A sárospataki utasítások.

1. A törvényszerű superintendentialis gyűlések mindenestre megtartassanak s azoknak csak figyelmeztetésre és hatalomszóra épen nem, hanem egyedül fegyveres erőszakra kell elozslaniok. Ezen elozslatás ellen is azonban rögtön a helyszínén protestálni s e protestatiót akkor mindjárt aláírni; ha pedig a gyűlést előbb elozslatnák, conferentiából kell mind a patens elleni felíratot, mind a protestatiót a gyűlések törvényes tagjainak aláírásával kibocsátani.

2. Ha pedig a superintendens a törvényszerű gyűlés megtartásától, esküje és kánonszerű kötelessége ellenére, bármi szín alatt vonakodnék, az esperesi s gondnoki kar az ily superintendenst az illető kánon értelmében tegye le, a legidősebb esperes foglalja el a törvény értelmében az elnöki széket.

3. Ha pedig a kormány megbízásából hívna valaki gyűlést össze, a gyűlési tagok jelenjenek meg, de csupán avégre, hogy maga a meghívás ellen protestáljanak és azt írásba is tegyék és a megbízottak minden tényeit semmiseknek és törvényteleneknek nyilvánítsák.

4. Ha pedig akár gyűléstartásra, akár másnemű beavatkozásra a kormány megbízott valakit p. o. avégre, hogy az egyes gyülekezeteket a patens elfogadására felhívja, az ilyen egyén ellen az illető superintendens, vagy ha az a superintendens maga volna is, a tractualis törvényes elnökség határozottan tiltakozzék és ezen tiltakozást mind magának az egyénnek, mind az egyes gyülekezeteknek haladék nélkül küldje meg; ha pedig az ilyen megbízott egyén egyházi hivatalnok, azt hivatalától tüstént függeszse fel; azon nem várható esetben pedig, ha a superintendens vagy tractualis elnökségek az ily tiltakozást és elmozdítást meg nem tennék, minden egyes presbyterium, sőt minden egyes lelkész, ezen tiltakozást kötelességének tartsa s a megbízott irányában minden engedelmisséget tagadjon meg.

5. A megtartható gyűlésekből és conferentiákból indokolt irat bocsáttassék az egyes gyülekezetekhez, hogy azok egyedül csak a magok törvényesen választott vagy helyettesített egyházi előjáróiknak engedelmesséjének minden egyházi ügyben; emellett hívatassanak fel minden egyes presbyteriumok, hogy azon kerületben, hol már a patens ellen felhívás és végzés létezik, ehez való csatlakozásukat, határozatukat jelentsék ki; ahol pedig kerületi gyűlések még nem tartathattak, a presbyteriumok a patenstől való idegenségüket határozatilag jelentsék ki, s mindkét esetben azt jegyzőkönyvbe vegyék, s hiteles másolatban pecsét és

törvényes aláírások alatt, az esperesi hivatal útján a superintendensi hivatalhoz beküldjék. Ezen cél elérhetése végett, ha a szükség úgy kívánandja, az esperes és gondnok által vezetendő vagy kinevezendő visitatio az egyes gyülekezetekben jelenjék meg.

6. Az egyház törvényes hivatalnokai pedig semmi szín alatt hivatalukról le ne mondjanak, sőt még azon esetben is, ha a hivatal törvényes jelvényei tőlük erőszakkal elvételnének, a hivatal jogát tartsák meg és gyakorolják s minden idegen beavatkozás ellen határozottan és folyvást a gyülekezetek előtt tiltakozzanak.

Ki az 1859. szeptember 1-én kelt fejedelmi patenst és a szeptember 2-iki miniszteri rendeletet ismeri (megjelentek a „Sárospataki Füzetek“ és az „Egyházi és iskolai lap“ 1859-iki folyamában) s aki belát a sorok közzé is, az egész értéke szerint fogja tudni becsülni a *sárospataki utasításokat*, amely az igaz és jogaira féltékeny protestáns szellemnek egyik legerőteljesebb nyilatkozata. Úgy látszik, hogy ennek szerzője s megpecsételői nemcsak az államhatalom beavatkozásától, hanem egyes protestáns vezérférfiak gyöngeségétől is féltették — és bizonyára méltán — a megtámadott protestantismust. Nemcsak ágostai hitv. testvéreink között, hanem a reform. gyülekezetek táborában is többen akadtak, akik — hogy kényelmükből ki ne zavartassanak — szívesen odaültek volna a felajánlott *húsos fazekak mellé*. De győzött a jobb rész!

Hogy mikor kelt e derék kézirat, még nem tudjuk. A tanügyi bizottság 1859-ik évi gyűléséről találtunk ugyan több feljegyzést, de csak egy jegyzete a „Sárospataki Füz.“ 1860. folyamának érinti, hogy az novem. 30-án s a következő napokon tartatott volna. Ekkor már a tiszántúli egyházkerület túl volt a maga tiltakozó gyűlésén, amelyben (1859. október 8.) felíratot is készített, sőt túl volt a mi egyházkerületünk is (1859. nov. 15.), amelynek napját egy adat-küldő tanácsbíró úr *piros napnak* mondja, talán akkori elnevezés szerint. Ezek után a félig érthető részletek is világossá válnak a *sárospataki utasításokban*.

— ❖ —
Radócsi György.

NECROLOG.

Szentpétery Béla.

Gömörmegye lapjai megemlékeztek már e korán elköltözött nemeslelkű ifjúról, teljes méltánnyal, elismeréssel, benső részvét és vigasztalással. Megérdemli minden tekintetben, hogy egyházi lapjainkban is legyen ösmert az ő neve, különösen, hogy a „Sárospataki Lapok“-ban állíttassék neki e néhány sorban szerény emlékoszlop; mert hiszen a sárospataki főiskola vala az, mely őt az akadémiai magasabb tudományosság mezejére vezette, s melynek jóltevő gondjairól élte fogytáig hálásan emlékezett meg.

1852. március 17-én szép s örökre emlékezetes nap viradt fel a pelsőci ref. parókhia felett. Az Istenben bízó hittel, minden vallásos erénnyel s két szépen fejlődő gyermekkel megáldott papi családnak e napon. új drága vendége érkezett. Isten a maga hű szolgáját, Szentpétery Sámuel s

áldott lelkü nejét. Kálniczky Zsuzsánát, egy ép, egészséges fiú-gyermekkel ajándékozta meg. Ki írhatná le az érzelmeket, mik a szülei szívek mélyén fakadtak; talán egy örömköny, talán egy hálástekintet a minden jók adójához, talán egy szent elhatározás vala az, mikor azok nyilvánultak; de lett légyen bármi, annyi áll, hogy a szülei szív legszentebb érzelmeinek teljessége buzgott fel abban. És a gyermek a hű gondviselés alatt szépen fejlett, növekedett testben, lélekben. Minden reggel és este hallván a család éneklését, imádságát, hét éves korára úgyszólván minden énekelhető zsoltárt el tudott énekelni. Elemi iskolába szülőföldén Pelsőcön járt; a gimnáziumi tantárgyakból pedig az édes atya felügyelete mellett Baksay Dániel, jelenleg akteleki, és Béki Sámuel, jelenleg kassai lelkészek, abban az időben pelsőci káplánoktól nyert a szülei háznál oktatást, s csakugyan a két alsó gimnáziumi osztályt itt is végezte be. A zenészet iránt korán mutatkozó hajlama, Benkő Gáspár, most vendégii lelkész, akkor pelsőci hároméves fitanító vezetése alatt valódi virtuózitássá nőtte ki magát; tréfásan vezeté be naplójába, mint gyermek: „a hegedű nagy, a fiú kicsiny, de majd hozzánövök“ és hozzá is nőtt; ami dalt vagy éneket tudott, annak nemcsak sopránját volt képes hegedűjén visszaadni, hanem az azzal öszhangzó szólamokat is már 8—9 éves korában, s gyermeki szép csengő szavával, ügyesen kezelt hegedűjével, s az ismeretek terén gyors előhaladásával — ah, ki tudna fájó emlékek nélkül visszagondolni reá — hány kedves örömpertecet szerzett a rajta hű szeretettel csüggő kis családnak!

A rimaszombati egyesült protestáns gimnázium fogadta kebelébe, a házi tanítás bevégeződése után a sok kitűnőséggel megáldott gyermeket. A nagynevű Terhes Sámuel lángeszű fia, szinte Sámuel volt első abban az osztályban, melybe ő felvétetett, s tanárai tájékozván magukat képzettsége s tehetségei felől, rövid időn második helyre ültették őt; mert mint mondák: nincs más, aki Terhessel a versenyt ki bírná. A zseni Terhes nem soká lehetett osztályának vezére, elszólitotta hamar a végzet, s Szentpétery Béla maradt s állott helyére. Egy év mulva azonban ő is megvált Rimaszombattól, vivén magával tanárainak, tanuló társainak osztatlan szeretetét, kitüntető dicséretét és áldását az iglói gimnáziumba, hol annyira megnyeré a közkedvességet, nemcsak tanárai, tanuló társai, hanem a polgárság előtt is, hogy róla idők múltán is a legmelegebben, legnagyobb rokonszenvvel szólotak, s ha néha nagyobb korában Iglót útbajtette, régi ismerősei kitárt karokkal siettek ölelésére, s édes vala nekik minden peré, melyet a páratlan humánus magyar ifjúval együtt tölthettek el. A német nyelvet Iglón elsajátítva, érettségi vizsgájának letétele után Sárospatakra ment, nem hogy mint kis korában monda, papnak készüljön, hanem, hogy a jogi pályára lépjen. Talán még az ott élők közül nem egykettő fog emlékezni a szép külsejű, művelt lelkű, feddhetlen erkölcsű, szorgalmas ifjúra, aki, mint mindenütt, ahol tanult, úgy Patakon is tagja lett, egyebek közt, gyönyörű, magasan járó iskolázott hangjával s a művészi öszhang iránt kitűnő érzékével a főiskolai éneklő-karnak, de tagja, sőt lelke lett különösen az akkoriban igen szép virágzásra jutott ifjúsági bandának; oda alkalmazták őt mindig, ahol leggyöngébb volt a banda, s ő egy személyben volt primós, kontras,

brügös, brácsos vagy fuvalás, amint épen a körülmények kívánták. Gyermeksége óta elválhatlan barátjával, később szeretett sógrával, Farkas Gyulával, oly eredménnyel végezte itt be a jogi tudományokat, hogy a díszes tanári kar egyező akarattal felszólitotta e két ifjút, hogy az akkor felállítatni szándékolt két jogtanári székre ajánlják fel magokat, biztos kilátással arra, hogy ajánkozásuk esetén, végleg megválasztatnak. A két ifjú hálás köszönettel fogadta a tanári kar bizodalját, s úgy fogta fel és úgy is emlegette mindig, mint oly kitüntetést, mely legbecsesebb mindazok között, melyek csak egy pályavégzett ifjút érhetnek. Azonban benső mély vizsgálat után, nem érezvén a tanári pályára magukban hivatást, sajnálattal és fájdalommal bár, de magokat fel nem ajánlhatták, s ráléptek mindketten a gyakorlati jogi pályára.

Szentpétery Béla Budapesten, a Dapsy Vilmos hét-személynök közbenjárásával részére fentartott igen előkelő helyen a patvariát bevégezve, ügyvédi diplomával kezében, előbb Tornallyán, majd Rimaszombatban nyitott ügyvédi irodát, s mindkét helyen keresett, tisztelt, becsült ügyvéddé lett, annyira, hogy az utóbbi helyen Csider Károly ismert notabilitásunk, országgyűlési követé választatásakor, irodáját egészen reá bizta, s a benső szeretetteljes lelki összeköttetés közöttük mindvégig meg is maradt. Kedélyéhez, szívéhez azonban nem illett az ügyvédséggel a közéletben úgyszólván összenőtt és ki sem kerülhető gyakori zordon eljárás, e miatt jelentkezett árvaszéki ülnökségre, amelyre pár hétig ideiglenesen, később egyhangulag végleg alkalmaztatott. Ezen állásában is mennyire megnyerte a megye közönségének bizalmát, mutatja az, hogy a múlt év december 20-án végbement tisztujitáson őt, már súlyos betegségben levőt, ismét egy szó kivétele nélkül tisztelte meg szavazatával. Róla igazán mondatott el az, hogy mélységes kötelességérzettel ernyedetlen szorgalmat, lelkiismeretes hűséget és semmi szennyfolttól nem homályosított becsületességet egyesített, hozzá a gonoszság, aljasság lelke nem mert közelíteni; azok közé tartozott, kiket megtántorítani, megvenni nem lehet.

Egyháziasságát a mi illeti, meglátszott rajta egész életében annak a körnek egyházas, vallásos iránya, melyben ő növekedett; egyházát igaz, mély és benső szeretettel szerette. Valódi virágos fa vala ő annak a nagy pusztaságnak közepette, mely magyar prot. egyházunk hátrányára, határait mindinkább terjeszti a sivár lelkek kietlenében. Ő tudott még eszményi dolgokért is hevülni és tenni. Nem ütött zajt, de esendben munkált. Sok teendői mellett, megtakargatott óráit egyházának szentelte s a gömöri ref. egyházmegye nem bizta őt meg olyan küldetéssel, melyet a legnagyobb ügyszeretet s lelkiismeretességgel ne végzett volna be. Már mint 25 éves ifjút az egyházmegye világi jegyzőjéül kérte fel, s a múlt évi újra szervezkedés után ezen állásra a gömöri ref. egyházak is, minden kivétel nélkül választották meg. A rimaszombati fényes egyház is tanácsosai sorába emelte, s itt épúgy, mint az egyházmegyén, megfelelt a benne helyezett bizalomnak. Amit csak egyháza érdekében tett, az mind magán hordja bizonyosságát annak, hogy nem hiuságból, álkegyességből tette, hanem szívének, lelkének teljes odaadásával, érdeklődésével, buzgalomával s bensőségével.

Magán életében nyílt, őszinte, bizalomra gerjesztő s nem ritkán kedélyes vala. „Önismeret, önmérséklet, e két szót választom jelszavamúl” — így írja ő maga ifjúkori naplójában. Ily nemes irányú törekvése mellett nem csoda, ha lelke, egyénisége magához vonzotta az idegent úgy, mint az ösmerőst; ha örömet társalognak vele öregek és ifjak. Lelkének fenkölt gondolkozása mindenütt kitündökölt s élete mindenbizonynyal igazolta azt, hogy az erénynek is meg van a maga vonzó és hódító ereje. A tudományoknak minden ágával szeretett foglalkozni. A polgári törvények mellett ismerte az egyházi törvényeket, a csillagos égboltozatot, a természet és ipar csodáit, a szép művészetek, a történelem, a nyelvészet, a classicus világ téreit örömet kereste fel vizsgálódó lelke. Nem volt környezetében oly jelentékenyebb közművelődési intézet, melynek ő tagja vagy pártfogója ne lett volna. Szívesen áldozott minden szent célra, tehetsége szerint, s végignézve rövid életének jelenségein, beláthatunk lelkének titkos szentélyébe, s olvashatjuk ott azon általa követett, lángbetűkkel felírt életelvét: tégy annyi jót, amennyit csak tehetsz; használj annyit, amennyit csak használhatsz, önzetlenül, a földi jutalomra vagy halálra való minden kilátás és számítás nélkül.

1883. december 25-én gyászos ködbe rejtve arcát, ment le a nap a pelsőci parókhia felett. Örökre szomorú nappá lön ez ott. A kedves vendégért, aki 31 évig maradt a szülők s testvérek öröme, elküldte az Úr a halál angyalát. Ki írhatná le a megroonsolt szívek fájalmát?! Isten a maga hű szolgáját kemény látogatásának próba-kövére állította, visszavevén az édes atyától azt, kiben szíve örült, s az édes anyától azt, kire rámutathatott vala: ez az én legszebb ékességem. Így lett rajuk bételve e pár igaz, de szomorú sor:

„Oly hirtelen hervad virágunk,
csak egy lehellet boldogságunk.“

A szülőit mélyen tisztelő, hálás jó gyermek; Teréz és Jolán testvéreit forrón szerető testvér, rokonai, barátai és általában minden emberhez nemeslelkű, nyájas emberbarát, a felülmulhatlan pontos hivatalnok, egyházának tántoríthatlan buzgó híve, az alapos készültséggel bírő, minden jóért és szépért lángoló ifjú nincs többé! „Mors nulli parciit honori.“ Barátai s a megyei tiszti kar által megkoszorozott, szánó könyvekkel megsíratott koporsója felett Terhes Pál, rimaszombati lelkész mondott megható imádságot; aztán letétetett, a nagyszámú halotti kíséret osztatlan sajnálata s fájdalomja között, a rimaszombati sírkertbe örök nyugalomra. Tisztább, nemesebb lélek, nem ment az övéből, ama hitünk szerénti világba. Istenünk jóságos keze, gyógyítsa be a távozásá miatt fájó lelkek sebét. Legyen áldásban közöttünk örökre emlékezete!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A konventet**, annak elnöksége, folyó évi március hó 17-ére hívta össze Budapestre.

— **Vasárnapügy a tiszántúli ref. egyházkerületben.** A tiszántúli egyházkerület vasárnapügyi bizottságát annak elnöke, Lukács Ödön, folyó hó 8-ik napjára hívta össze Debrecenbe. Ezen bizottság mindenekelőtt eddigi intézke-

déseiről készített jelentést, mely a nagyméltóságú és főtiszt. convent elé fog terjesztetni. — Ezen jelentésben előadatik, hogy a *vasárnapügy* eszméje tulajdonképen az 1880-ik évben pendített meg az egyházkerületben, *Balogh Ferenc*, debreceni hittanár által. Az egyházkerület ezen eszmét felkarolva, azonnal küldöttséget nevezett, melynek feladataul tűzte, hogy a vasárnapügynek állását tanulmányozza és gondoskodjék oly módozatokról, intézkedésekről, melyek által a vasárnapügyet fejleszteni és általános érdekűvé tenni lehessen. — A küldöttség elkészülvén munkálatával, azt az 1881-ik évi tavaszi egyházkerületi gyűlés elé terjesztette, mely nagy elismeréssel fogadtatván, egész terjedelmében, önállóan kinyomatni s minden egyes egyházhoz megküldetni határozatott. Ezen munkálat 3-ik szakaszának 1-ső pontja szerint a *kerületi központi bizottság* megalakított. — Azonban a bizottság akkori elnöke, néhai nagytszt. *Pápay Imre* úr meghalván, elnök hiányában a bizottság működése egyelőre fennakadt. — Már eddig is néhány, a vasárnapügy iránt való érdeklődés felébresztésére célzó mű nyomtatott és terjesztetett el. — Az ez évi január 8-iki bizottsági gyűlés több sikert ígérő indítványt fog terjeszteni ugy a superintendensia, mint ennek útján a nagyméltóságú konvent elé. Nevezetesen a már előző munkálat alapján elrendeltetni kéri úgy az egyházmegyékben, mint egyes községekben, a vasárnapügyi bizottságok megalakítását. Mégpedig az egyházközségekben vagy a diakonusi hivatal felállításával, vagy a nagyobb és népesebb községekben önálló vasárnapügyi bizottságok szervezésével. Ezek minden évben kétszer tartoznak jelentést tenni az egyházmegyei bizottságnak, az egyházmegyei bizottság pedig minden évben egyszer a központi bizottságnak. Továbbá elvben elfogadtatott egy, a vasárnap ügyét és érdekét felkaroló olesó lapnak kiadása, mely évenként 4—6-szor jelennék meg és előfizetési díja 40—50 krajcárnál többre nem tétetnék. Munkatársakul fel fognak kéretni egyházunk legkitünőbb népszerű írói. Ezenkívül fel fognak hivatni az egyházmegyék esperesei, hogy egyházmegyékben gyűjtéseket eszközöljenek. Már eddig a *f.-szabolcsi esperes* ily gyűjtést eszközölt s ezenkívül Balog Ferenc úr az eddigi vasárnapügyi kiadványok jövedelmét takarékpénztárilag kezeli. Az eképen begyűlendő pénzek a vasárnap megszentelését előmozdító iratok kiadására lesznek fordítandók. Végre határozatba tétetett, hogy a vasárnapügyi bizottság minden évben egyszer *vándorgyűlést* fog tartani a kerület nagyobb városaiban, ahol felolvasások és tisztán a vasárnapügyre vonatkozó predikációk fognak tartatni. Az első ilyen vándorgyűlés helyéül Debrecen van kiszemelve. Ezeket látja a bizottság szükségesnek létrehozni a vasárnapügynek társadalmi úton leendő fejlesztésére. Azonban szükségesnek látja, hogy az összes egyházkerületek óhajtsái alapján a convent, lehetőleg az ág. ev. egyetemes tanácsesal egyetértve, felíratot intézzen a képviselőházhoz, hogy ez ügyben törvényhozás útján is intézkedjék. *r. l.*

— **A főrendek és Klapka György.** Még meg sem száradt a festék lapunk mult heti számának vezércikkén, amikor a zsidó-keresztény és külföldön kötendő polgári házasságról szóló törvényjavaslat a felsőházban másodszer is leszavaztatott. A papság győzött, de aligha lehet büszke győzelmére;